

לשכת רב הקמפוס

הפקולטה למדעי היהדות

דף שבועי

פרשת במדבר וחג השבועות, תשס"ז
מספר 704

מאת המרכז ללימודי יסוד ביהדות
ע"ש הלנה ופאול שולמן

דגלים

א. במספר שמות

בראשית פרשתנו מצווה ה' על משה: "שָׂאוּ אֶת רֹאשׁ כָּל עֵדֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְמִשְׁפַּחְתָּם לְבֵית אֲבֹתָם בְּמִסְפַּר שְׁמוֹת כָּל זָכָר לְגִלְגֹּלְתָם" (א:ב). נבחן את הביטוי המיוחד "במספר שמות". לכאורה, מדובר בשני הפכים. שמו של האדם מבטא את המהות הגנוזה בו (ר' מאיר היה דורש בשמות, בראשית רבה מב,ה). שמו של האדם הוא פרטי, שייך רק לו, ומעיד על מהותו, אבל המספר מבטא כמות, גודל. חייל בצבא מקבל מספר, אישיותו הפרטית כביכול נמחקת והוא נהפך לבורג בתוך הכלל. גם באושוויץ, להבדיל, הפכו אנשים למספרים כדי לבטל את מהותם העצמית.

ניגודיות זו בספירת בני ישראל במדבר באה להבליט את ערכו של היחיד בתוך הכלל. הצביון הפרטי האישי אינו נבלע בכלל, אדרבה, כל פרט ופרט מתגלה בצבעו המיוחד בתוך עם ישראל. כך היא גם גדלותו של הקב"ה המתגלה בשני המישורים הללו גם יחד: "מוֹנֶה מִסְפָּר לְכֹכְבִים לְכֹלָם שְׁמוֹת יִקְרָא" (תה' קמז:ד). "שָׂאוּ מְרוֹם עֵינֵיכֶם וּרְאוּ מִי כָּרָא אֱלֹהֵי הַמוֹצֵיא בְּמִסְפָּר צְבָאָם לְכֹלָם בְּשֵׁם יִקְרָא מְרֹב אוֹנִים וְאֲמִיץ כַּחַ אִישׁ לֹא נִעְדָּר" (יש' מ:כו). שליטה מוחלטת של הקב"ה בכמות הכללית לצד תשומת לב לאיכות האישית-הפרטית.

ב. הדגל כסמליל (לוגו)

ישנם עוד ביטויים למקומו של היחיד בתוך הכלל. למשל, כיצד נדע לזהות אנשים רבים המשתייכים לקבוצה אחת? איך נדע שיש להם מטרות משותפות, וכולם פועלים כאחד לקידום מטרה אחת? האם יהיה אפשר להסביר זאת ללא מילים? כן, אם נשתמש בדגל. לחברות מסחריות גדולות יש סמליל, כלומר, סמל זיהוי, והן מקפידות לעשות בו שימוש. בדומה לכך, הדגל משמש סמל זיהוי של עם, של ציבור שחי יחד במקום מסוים. ספורטאי בכל אירוע ספורט בינלאומי מזוהה על ידי דגלו הלאומי ללא צורך בתוספת הסברים. רמה נמוכה זו שלה נועד הדגל קיימת בכל עם ולשון, חברה וציבור. הדגל משמש כסמליל לאומי. מעתה, משהומצא הדגל, הסמליל משמש לא רק סמן זיהוי לחפצים ממכוניות וכדומה אלא משייך את המניף אותו לעמו, לקבוצה החיה יחד על פי כללים משלה במקום מסוים: "וַחֲנוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אִישׁ עַל מַחְנֵהוּ וְאִישׁ עַל דְּגְלוֹ לְצַבְאֹתָם" (א:גב).

ג. ייחודו של הדגל הישראלי

הלוגו המיוחד של עם ישראל איננו רק סמל זיהוי המשייך את נושאו לאומה הישראלית. כל מי שאוחז בדגל תפקידו לעזור בקידום הרעיון שהדגל מסמל. הדגל הלאומי שלנו מזכיר לנו את תפקידנו, שילוב הקדושה והגבורה זה בזה, בחיי הפרט ובחיי הכלל. עם ישראל איננו רק אוסף של פרטים המרכיבים יחד כלל, ככל אומה ולשון, אלא כלל המתבטא בפרטים. תפקידם של הפרטים הוא לרומם, להניע קדימה, לדחוף מעלה מעלה את הדבר המופלא הזה המכונה עם ישראל, להפכו לאור לגויים, להוציא מציון תורה ודבר ה' מירושלים. הדגל מזכיר לנו את האידיאל הגדול של עם ישראל. אנו אמורים להזדהות עם האידיאל, לחיות על פיו ולקדם בפועל את האידיאה שהדגל מביע: "נִכְנְנָה בִּישׁוּעַתְךָ וּבְשֵׁם אֱ-לֹהֵינוּ נִדְגַל" (תה' כ:ו).

ד. האדם כדגל

והרבה הרבה מזה, גבוה מעל גבוה, מספר המדרש (במדבר רבה ב, ג; תנחומא במדבר, יד): בשעה שנגלה הקב"ה על הר סיני ירדו עמו כ"ב רבבות של מלאכים, שנאמר (תה' סח: יח) 'רכב א-להים רבותים אלפי שנאן'. והיו כולם עשויים דגלים דגלים שנאמר (שיה"ש ה: י) 'דגול מרבבה'. כיון שראו אותן ישראל שהם עשויים דגלים דגלים התחילו מתאווים לדגלים אמרו הלואי כך אנו נעשים דגלים כמותן.

כידוע, המלאכים רצו שהתורה תישאר ברשותם (שבת פח ע"ב). אבל לא רק בשמים נתינת התורה גורמת מבוכה ובלבול. עם ישראל על הארץ, בראותו את המלאכים, רוצה להיות כמותם: "הלואי כך אנו נעשים דגלים כמותן". מלאך המשמש שליח בטל כל כולו למשלח. בשעת מתן תורה רצה כל יחיד ויחיד מישראל להיפך לדגל, לשגריר של הקב"ה בעולם הזה! בעצם מציאותו רצה כל יחיד ויחיד להודיע לעולם על המלכתו של הקב"ה על המציאות! ומסיים המדרש (תנחומא במדבר, יד): "אמר להם הקב"ה: בעולם הזה נתאיתם לדגלים ומלאתי משאלותיכם, ולעתיד לבא בזכות הדגלים אני גואל אתכם". שאיפתו של כל יחיד ויחיד מישראל לשמש דגל חי של הקב"ה בעולם הזה תחיש את הגאולה, בב"א.

טוביה בר-אילן
רמת גן